

Kommunstyrelsen
Mats Gustafsson

Ånge kommuns Samrådsyttrande avseende planer för vindkraftspark Östavall

Ärendet

RWE Renewables Sweden AB avser att ansöka om tillstånd enligt 9 kapitlet i Miljöbalken för att uppföra en vindkraftsanläggning vid Östavall, drygt en kilometer öster om byn Östavall, cirka två kilometer söder om Alby, och åtta kilometer sydväst om Ånge. Det finns ett befintligt tillstånd i det aktuella projektområdet, men bolaget avser nu söka tillstånd för att bygga färre men högre vindkraftverk än vad det gällande tillståndet tillåter. Som mest planeras 17 vindkraftverk med en totalhöjd om maximalt 290 meter. Nuvarande tillstånd tillåter uppförande av 36 vindkraftverk med en maximal höjd om 190 meter.

Detta samrådsyttrande avser Samrådshandling – Vindpark vid Östavall i Ånge kommun, Västernorrlands län, daterad oktober 2022.

Inledning

Ånge kommun kan påverka vindkraftsetableringar i kommunen genom planering av mark- och vattenområdets användning. Ånge kommun har också att föra talan i tillståndsprövningen för att tillvarata miljöintressen och andra allmänna intressen inom kommunen.

Just nu pågår arbetet för att ta fram en ny översiktsplan, inklusive vindbruksplan, för Ånge kommun. Den nu gällande översiktsplanen är från 2004. Det tematiska tillägget om vindkraft togs fram år 2010. Under november och december 2022 anordnas sex fysiska träffar för allmänheten i syfte att redovisa och diskutera arbetet och processen, och särskilt samla in synpunkter och önskemål från medborgare i Ånge kommun. Träffarna hålls i form av tidiga samråd. Det formella samrådet har vi för avsikt att inleda under kvartal ett 2023, för att översiktsplanen sedan ska kunna antas under hösten 2023. En väsentlig fråga som utreds inom arbetet med den nya översiktsplanen, som kan ha avsevärd påverkan på planerad vindkraft enligt RWEs samrådshandling, är hur nära eller hur långt ifrån bostäder vindkraft kan tillåtas. Den bild som framträder så här långt fram i arbetet med ny översiktsplan är att en kilometer och en ljudberäkning som visar att 40 dBA efterlevs vid sammanhängande bebyggelse inte kommer betraktas som tillräcklig buffertzona mot fast boende i Ånge kommun.

Trots att projektområdet i huvudsak är utpekat som lämpligt för vindkraft i nu gällande vindkraftsplan från 2010 rekommenderas RWE, mot bakgrund av det pågående översiktsplaneringsarbetet och de indikationer hittills gjorda utredningar ger, att avvakta med att lämna in en tillståndsansökan och investera mer resurser i att utreda platsens lämplighet innan den nya översiktsplanen är antagen.

Om RWE väljer att gå vidare och lämna in en tillståndsansökan i närtid följer härefter Ånge kommuns yttrande om samrådshandlingen.

Yttrande

Ånge kommun ser positivt på investeringar och etableringar som utvecklar samhället. Vindkraft är en viktig del i omställningen till förnybara energikällor och ett led i att nå målet att all elproduktion skall vara förnybar år 2040. Med god tillgång till grön energi är Ånge kommun en attraktiv kommun för större etableringar av annan verksamhet än elproduktion.

Inledningsvis vill Ånge kommun understryka vikten av att en utbyggnad sker på ett hållbart sätt – miljömässigt, socialt och ekonomiskt – sett ur både långt och kort perspektiv. För att etablera vindkraft på ett socialt hållbart sätt i Ånge kommun är det särskilt viktigt att kommunikation och dialog under hela processen är tydlig och omfattar en bred inkludering av i synnerhet närboende, föreningsliv och näringsliv men också övriga invånare och offentliga organisationer.

Ånge kommun ser det som mycket angeläget ur ett hållbarhetsperspektiv att verksamhetsutövaren utarbetar metoder och strategier för att öka deltagande och inkludering i vindkraftsutbyggnadens alla faser; i det tidiga skedet, i byggskedet och senare under driftfasen. Ånge kommun ser gärna att RWE redan i anslutning till ansökningsprocessen utarbetar en plan för detta i samråd med Ånge kommun. Förslagsvis baseras planen på de tidigare erfarenheterna från vindkraftsetablering i kommunen samt guiden om Deltagandeprocesser kring vindkraftsprojekt framtagen av Uppsala universitet Campus Gotland och Länsstyrelsen i Gotlands län (Mels, Scholler och Liljenfeldt, 2020). Fler skrifter och organisationer finns tillgängliga som stöd för att utarbeta den här typen av planer.

Utöver de allmänna synpunkterna önskar Ånge kommun att följande utvecklas i den fortsatta processen.

- Klimatnytta, lokal nytta och arbetstillfällen,
- Påverkan på upplevelsevärden
- Ljud, ljus, skugga och iskast
- Projektområdets tillgänglighet
- Efter att tillståndet löpt ut
- Visualisering av påverkan på landskapsbilden

Detta då dessa områden kommer vara väsentliga delar för Ånge kommuns beslut om tillstyrkan eller avstyrkan.

Klimatnytta, lokal nytta och arbetstillfällen

Det är mycket positivt att RWE redovisar uppskattningar av den tilltänkta parkens klimatnytta, lokal nytta och förväntad generering av arbetstillfällen i samrådshandlingens inledningskapitel. Det är väsentliga delar som Ånge kommun har att ta ställning till i ärendet om tillstyrkan eller avstyrkan, då de lämnas utanför Länsstyrelsens tillståndsprövning.

En viktig fråga som inte behandlas men som Ånge kommun behöver kunna redogöra för inför ett beslut om tillstyrkan handlar om främst den lokala-, men även den regionala-, nationella- och internationella energibalansen. I dagsläget finns eller byggs vindkraft i Ånge kommun med förväntad årsproduktion om 2,34 TWh (cirka 750 MW installerad effekt), medan slutanvändningen år 2020 uppgick till 1,14 TWh. Redan i dag producerar alltså bara vindkraften dubbelt så mycket som dagens

energibehov, så sett till prognoserna ligger Ånge kommun redan bra till för att möta omställningens ökade energibehov.

Överskottet av förnyelsebar energi har medfört att Ånge kommun är en attraktiv plats för etablering av elintensiv industri som förväntas kräva mer förnyelsebar energi än de offentligt tillgängliga prognoserna visar, men frågan kvarstår fortfarande om hur mycket och var den utökade energiproduktionen från vindkraft bör etableras. Eftersom det finns ett stort intresse för att etablera vindkraft i Ånge kommun och redan ett stort överskott av el är det viktigt för tillkommande vindkraftsetableringar att redan inför en tillstyrkan från Ånge kommun redogöra för hur man ser på slutanvändningen av elen och hur man kommer arbeta för att varan ska kunna förädlas eller förbrukas lokalt. Så länge det inte finns en tillfredställande standard för hur lokalsamhället ska kompenseras för det intrång som en vindkraftsetablering utgör, en standard som kan stärka motiven för lokala politiker att tillstyrka vindkraft, är lokal vidareförädling av elen som genererar nya arbetstillfällen en nyckelfråga. Åtminstone i Ånge kommun.

Påverkan på upplevelsevärden

Området där parken planeras är av stor betydelse för rekreation och friluftsliv för invånare och besökare i Ånge kommun och särskilt för boende i Östavall och Alby med omnejd. I och i omedelbar närhet till området finns anlagda skidspår, vandrings- och skoterleder. Anläggningarna engagerar flera föreningar och är flitigt använda. Det betyder att en etablering av vindparken måste ske med stor hänsyn till invånarnas intressen, och att påverkan på upplevelsevärden för de som vistas i området behöver minimeras och om förekommande kompenseras till nödvändig nivå.

Under våren 2021 beviljades Mittuniversitetet medel från Energimyndigheten och Naturvårdsverkets utlysning Vindval etapp 4 för att följa upp hur upplevelsevärden i naturområden påverkas av vindkraftsetableringar. Projektet behandlar frågor om acceptans och människors attityder, vindkraftens påverkan på landskapet och naturområdets attraktionskraft. Forskarna har bland annat för avsikt att ta fram ett bedömningsverktyg för upplevelsevärden. Projektet pågår i tre år och Ånge kommun utgör ett case i de studier som genomförs. Ånge kommun har höga förväntningar på att projektets resultat kommer kunna utgöra beslutsunderlag som myndigheter, företag och politiker på nationell och kommunal nivå har att ta ställning till i samband med tillstyrkans- och tillståndprocesser för vindkraft. Innan resultaten publicerats är det dock av största vikt att frågan om påverkan på upplevelsevärden i naturområden analyseras och utreds så långt det är möjligt.

Ljud, ljus, skugga och iskast

Den planerade parken ligger mycket nära samhällena Östavall, Alby och Råsjö. Enligt de ljudberäkningar som bifogats samrådshandlingarna under samrådet 2020 och nu under 2022 har vindkraftverket i den senaste exempellayouten blivit färre (17 istället för 24) och flyttats vilket påverkat ljudkurvorna i ljudberäkningen. Med den nya layouten ligger Östavalls samhälle på gränsen till 35 dBA, medan hela samhället i den tidigare utgåvan låg inom kurvan för 35 dBA. Även skuggberäkningarna har förändrats i och med den nya layouten. Detta anser Ånge kommun är en positiv uppdatering av layouten. Ånge kommun önskar dock att också det tilltänkta projektområdet som tillstånd söks för minskas i samma utsträckning för att tydliggöra att inga vindkraftverk kommer byggas närmare orterna än vad exempellayouten visar.

I samrådshandlingen framgår att miljöer med ljudnivåer under 35 dB brukar benämnas ”tysta miljöer”. Praxis anger att den ekvivalenta ljudnivån utomhus vid bostäder inte ska överstiga 40 dB(A) enligt Boverket (2009). Ånge kommun anser att praxis i det här fallet är föråldrad och ej relevant i samband med etablering av vindkraft i Ånge kommun. I en kanadensisk studie från 2016 ökar störningsgraden markant bland de 1 238 respondenterna vid en ljudnivå på 35 dB(A) (Michaud et al., 2016). Studien bekräftar även delvis resultaten i Naturvårdsverkets rapport om människors upplevelser av ljud från vindkraftverk (Pedersen, Forssén och Persson Wayne, 2009, s. 21-22). I en fördjupad analys av ljudnivåerna ser vi gärna att det också framgår hur uppföljning av ljudnivån ska ske, samt i vilka situationer som varvantalet ska sänkas för att minska ljudet från vindkraftverken.

Riktvärdet gällande ljudnivå från vindkraft vid bostadshus bör uppdateras från 40 dB(A) utomhus vid permanent- och fritidsbostad till 35 dB(A) med motiveringen att människors upplevelse av att bli störd av ljuden avsevärt minskar vid 35 dB(A). 40 dB(A) är enligt Ånge kommun en utdaterad praxis i och med att ny forskning om människors upplevelse av störning tillkommit. Att utgå från 35 dB(A) som riktvärde bör också inverka positivt på förekomsten av lågfrekvent ljud inomhus och osäkerheten som råder omkring uppfyllnad av folkhälsomyndighetens riktlinjer.

Vad gäller risken för iskast önskar Ånge kommun en utförligare beskrivning av hur projektområdet görs tillgängligt för allmänheten under och efter byggnationerna. Se nedan.

Projektområdets tillgänglighet

Eftersom projektområdet är av stor betydelse för rekreation och friluftsliv för medborgare i Ånge kommun och särskilt för boende i Östavall och Alby med omnejd, är det viktigt för Ånge kommun att inskränkningar i tillgänglighet till området för allmänheten minimeras under så väl byggnations- som driftsfasen. Om inskränkningar behöver göras önskar Ånge kommun att de beskrivs så detaljerat som möjligt, och gärna med ett fokus på hur RWE planerar att förbättra tillgängligheten i området för allmänheten. En viktig parameter för att förbättra tillgängligheten är hur man planerar att nå ut med information till tänkbara besökare om hur man vistas på ett säkert sätt inom projektområdet under och efter byggnationstiden.

Efter att tillståndet löpt ut

I samrådshandlingen anges att vindkraftverkens tekniska livslängd bedöms vara cirka 40 år. Efter att de tjänat ut kommer de och tillhörande byggnader att demonteras och i möjligaste mån återvinnas. I samma stycke framgår att fundamenten bilas ned till under marknivå och att de sedan täcks över med jord för återetablering av vegetation, samt att även kablarna kan komma att lämnas kvar i marken när tillståndet löper ut. Ånge kommun anser att ambitionen bör vara att antingen använda så mycket som möjligt av den befintliga infrastrukturen, uppdatera denna och installera nya vindkraftverk på samma platser, eller att marken ska återställas till fullo efter att vindkraftverken är uttjänta. Om detta i dagsläget inte är möjligt att genomföra önskar Ånge kommun att RWE beskriver hur de under parkens livslängd arbetar för att det ska vara möjligt att genomföra när verken är uttjänta.

Visualisering av påverkan på landskapsbilden

Hur landskapsbilden påverkas av vindkraftsparken är av stor betydelse för fast- och fritidsboende samt för besöksnäring och det rörliga friluftslivet. Mot bakgrund av det önskar Ånge kommun

- Att ytterligare visualiseringar införs i handlingarna utifrån Ånge kommuns och allmänhetens önskemål
- Att de visualiseringar som utförs är kumulativa och omfattar alla vid tidpunkten tillståndsgivna parker
- Att landskapsbilderna utförs så att de visar 360 graders perspektiv samt
- Att visualiseringar visas även i mörker så att hinderbelysningens påverkan görs tydlig.

Följande fotopunkter finns med:

- Hammaren (finns även som mörkermontage)
- Rotnäset (finns även som mörkermontage)
- Fotbollsplan Östavall (finns även som mörkermontage samt animerat mörkermontage)
- Albybro (finns även som mörkermontage)
- Råsjö (finns även i 360 gradersversion)
- Ånge Pastorsexpedition (finns även som mörkermontage)
- Bergåsens utsiktsplats (finns även som mörkermontage)

Ånge kommun önskar ytterligare visualiseringar (fotomontage och/eller animeringar) från:

- Getberget
- Flataklocken
- Rankleven
- Myckelmyrberget
- Storklacken
- Storflon/Storflotjärnen
- Juånäsberget
- Storsands camping
- Holmsnäset
- Holmsnäset eller Holmsjön (sjöytan)
- Råsjön (sjöytan)
- Fotomontage från bostäder eller företag på förfrågan från allmänheten i närområdet

Referenser

Boverket (2009). Vindkraftshandboken – Planering och prövning av vindkraftverk på land och i kustnära vattenområden.

<https://www.boverket.se/globalassets/publikationer/dokument/2013/vindkraftshandboken.pdf>
(Hämtad 17 november 2022).

Mels, S., Scholler, S. och Liljenfeldt, J. (2020). Deltagandeprocesser kring vindkraftsprojekt – En guide för kommunikation och möten. Uppsala Universitet, Länsstyrelsen i Gotlands län och Energimyndigheten.

https://www.energimyndigheten.se/4a251d/globalassets/fornybart/vindlov/vindbrukskollen/deltagande-processer-kring-vindkraft_-en-guide-for-kommunikation-och-moten.pdf (Hämtad 17 november 2022).

Michaud, D. S., Feder, K., Keith, S. E., Voicescu, S. A., Marro, L., Than, J., Guay, M., Denning, A., Bower, T., Villeneuve, P., Russell, E., Koren, G. och van den Berg, F. (2016). Selfreported and measured stress related responses associated with exposure to wind turbine noise. *The Journal of the Acoustical Society of America*, 139(3), s. 1467-1479.

Pedersen, E., Forssén, J. och Persson Waye, K. (2009). Människors upplevelser av ljud från vindkraftverk. Naturvårdsverket. <https://www.naturvardsverket.se/globalassets/media/publikationer-pdf/5900/978-91-620-5956-9.pdf> (Hämtad 17 november 2022).